

УКРАЇНЦІ ГАЛИЧИНИ В БОРОТЬБІ ЗА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

Українці Галичини активно включилися в розбудову Карпатської України, вступали до лав Карпатської Січі. Нелегальні переходи українцями зі Східної Галичини польсько-чеського кордону в 1938–39 рр. свідчили про їхню солідарність із національно-визвольною боротьбою закарпатців і вірою в те, що в Закарпатті починається процес побудови Великої Соборної України і незабаром Галичина стане її складовою частиною.

Ключові слова: Карпатська Україна, Галичина, галицькі українці, національно-визвольна боротьба.

Актуальність дослідження очевидна із огляду на відсутність комплексного вивчення участі українців Галичини у важливому процесі встановлення незалежної української державності – проголошенні автономії Карпатської України. Галичани значною мірою долучилися до організації різноманітної фінансової та моральної підтримки, забезпечення Карпатської України потрібними фахівцями. До того ж галицькі українці активно включилися в розбудову Карпатської України, вступали до лав Карпатської Січі.

Самостійна Карпатська Україна існувала впродовж надзвичайно короткого проміжку часу – з жовтня 1938-го до другої половини березня 1939 року, однак за її існування вболівала світова громадськість. Нині Карпатська Україна розглядається як один з етапів державного будівництва незалежної України, а вже сам факт її існування дає змогу говорити про державотворче призначення українців Закарпаття.

Важливу роль у дослідженні проблеми відіграли як праці активних учасників та свідків подій: В. Бірчака, В. Розсохи, В. Гренджі-Донсько-го, П. Стерчо, Ю. Химинця, так і сучаних дослідників: М. Вегеша,

М. Болдижара, В. Пировича, М. Делегана, О. Д. Довганича. Однак проблема участі галичан у національно-визвольній боротьбі закарпатців висвітлена неповністю.

Тому основним завданням вбачається висвітлити роль українців Галичини в боротьбі за Карпатську Україну, їхню солідарність із національно-визвольною боротьбою закарпатців.

У Галичині з великим захопленням сприйняли звістку про те, що Закарпаття стало автономним. Карпатська Україна виявилася єдиною державою, де невелика гілка українського народу проголосила свою незалежність і заявила про бажання жити державним життям. Такої можливості не мали ні українці, які перебували у складі СРСР, ні українці під владами Польщі та Румунії. Вони дивилися на Карпатську Україну як на територію, де робиться спроба відновити українську державність.

Українців Галичини і Закарпаття завжди об'єднували тісні освітньо-культурні взаємини, які зросли протягом міжвоєнного періоду. Зміцненню їх значною мірою сприяли галицькі українці, яких доля закинула на Закарпаття після поразки національно-визвольних змагань 1918–1919 рр. Галичани стали ініціаторами створення на Закарпатті «Пласту», значною мірою долучилися до виникнення товариства «Просвіта», яке відіграло визначальну роль у формуванні національної свідомості закарпатських українців. Налагодились тісні стосунки між закарпатською та львівською «Просвітами» [1, с. 239]. Нерідко громадсько-політичні та культурні діячі краю відвідували Галичину, де встановлювали контакти з галицькими письменниками, вченими і політичними діячами. Значною мірою сприяв відносинам між українським населенням Східної Галичини і Закарпаття Митрополит Галицький Андрей Шептицький – людина, яка зажила великий авторитет у світі. У міжвоєнний період на Закарпатті творили визначні діячі культури Галичини Іван Панькевич, Володимир Бірчак. Василь Пачовський, Андрій Алиськевич та багато інших, які великою мірою сприяли становленню української літератури, театру та мистецтва Закарпаття.

Наприкінці 30-х років, коли посилювався санаційний режим у Галичині, лідери проукраїнських сил краю відкрито стали па захист українського населення, про що свідчать численні демонстрації та акції протесту. Наприкінці 30-х років закарпатці, які жили в більш демократичній державі, мали кращі можливості підняти свій голос

протії денационалізації та полонізації галицьких українців у складі Польщі. Галичани, добре пам'ятаючи цю підтримку, першими прийшли на допомогу закарпатським українцям, які в 1938–1939 рр. вибороли автономні права та будували самостійну державу. Галичани бачили в Карпатській Україні початок відродження соборності України, за яку боролися у 1918–1920 рр. [2, с. 293].

Українські національні сили Галичини першими прийшли на допомогу поборникам незалежності у Карпатській Україні. Провід українських націоналістів, який мав широку нелегальну мережу в Галичині, розповсюдив заклик: «Українське Закарпаття захищає в тій хвилині ідею незалежної Української Закарпатської держави, яка з хвилиною вибуху повстання на всіх українських землях проти всіх окупантів України стихійно об'єднається в єдину державу всіх українців» [1, с. 245]. За висловами А. Мельника, тодішнього провідника організації, в Карпатську Україну були спрямовані всі сили й засоби, які мала на той час ОУН [3, с. 33]. Представники радикальної течії вітали рух за незалежність Закарпаття і розглядали це як крок до соборної української держави.

Вісті про надання Підкарпатській Русі автономії швидко дійшли до Галичини. У краї прокотилася хвиля мітингів і демонстрацій. Ініціатором переважної більшості їх була ОУН. Особливо активно діяв Р. Шухевич, який у жовтні 1938 р. прибув до Львова. Так, 11 жовтня після богослужіння в соборі Святого Юра у Львові він організував демонстрацію під мадярським консульством на підтримку українців Закарпаття, в якій взяло участь близько 20 тис. людей. Похід з окликами «Хай живе Україна!», «Геть з мадярами!» був, як пише польська преса, добре організований [4, ф. 205, оп. 1, спр. 494, арк. 52].

11 жовтня 1938 р. відбувся святковий молебень у греко-католицькому соборі м. Ярослава [4, ф. 205, оп. 1, спр. 494, арк. 51]. 14 жовтня у Перемишлі мало місце святкове зібрання у церкві отців Василіян, ініціаторами якого виступили члени УНДО, після чого відбулася демонстрація під гаслами «Хай живе Україна!», «Геть з поляками, геть з мадярами!». Своє привітання і найкращі побажання висловив також Галицький Митрополит і Архієпископ Львівський граф Андрей Шептицький [1, с. 235].

Протягом всього короточасного існування Карпатської України закарпатці постійно відчували моральну підтримку як з боку різноманітних організацій Галичини, так і окремих її громадян.

Підтримка уряду А. Волошина була виявлена в сотнях листів, авторами яких були галичани. Вони писали про свою готовність всіма силами і набутим досвідом допомагати розбудові молодого автономного краю. Галичанин Орест Зозуля просив зарахувати його до головної фінансової дирекції в Хусті [5, ф. 3, оп. 3, спр. 173, арк. 19]. Прохання прислужитися Карпатській Україні висловили галичани Іван Голик, Антон Мисишин, Теодор Федусь, Тома Дацьків, Іван Михайлюк. Колишній воїн УГА Омелян Лисняк, що проживав у Пряшеві, писав: «Я, нижчепідписаний... осмілюсь предложити свої услуги, щоб ще послужити своєму народові» [5, ф. 3, оп. 1, спр. 9, арк. 1]. Багато воїнів УГА після поразки визвольних змагань були змушені емігрувати за кордон і наприкінці 30-х років проживали в Чехословаччині, Німеччині, Англії, США. Іван Вовк писав із Франції, що буде в пригоді Карпатській Україні як інженер за фахом. Він мав досвід роботи «на залізниці, або на електровнях, чи споріднених галузях» [5, ф. 1148, оп. 1, спр. 293, арк. 1]. Іван Цимбал, з Підгайців, пропонував свої послуги як колишній «член військової поліції в Тернополі» і який «відзначався, як дуже цільний стрілець» [5, ф. 17, оп. 2, спр. 5, арк. 6].

Чимало галичан опинилося на окупованій угорцями території після рішень Віденського арбітражу. Вони просили допомоги їм дістатися Хуста. Сотні галичан з'явилися на Закарпатті в 20-30-х роках. Вони теж, в основному, активно включалися в розбудову автономного Закарпаття на різних ділянках господарського життя. Окремим із них були довірені керівні посади в крайових округах. Головою Української Національної Ради у Воловому був галичанин Й. Дудикевич, а його земляк С. Фігура очолював місцеву команду Січі. Про галицького письменника Костя Вагилевича, що проживав у Рахові, В. Лацанич писав: «...знає місцеві обставини і є дуже бажаним...» [5, ф. 3, оп. 3, спр. 92, арк. 42].

Уже наприкінці 1938 р. почалися масові переходи польсько-чеського кордону. «З Галичини стихійно переходять молоді люди, переважно селянські хлопці», – написав у своєму щоденнику В. Гренджа-Донський [6, с. 318]. Прикордонна січова сторожа постійно повідомляла карпатський уряд: «Втікачі українські з Польщі затримані в Сабінові. Просять дістатись до Ужгороду» [5, ф. 3, оп. 2, спр. 5, арк. 3]. Цей процес посилювався після оголошення наказу про створення Карпатської Січі. Аналізуючи матеріали закарпатської і галицької преси, окремі архівні матеріали, можна

припустити, що початок нелегальних переходів кордону почався значно раніше. Доказом цього є спогади активного учасника національно-визвольної боротьби 1938–1939 рр. І. Стебельсько-го: «... нам пощастило: 11 жовтня без великих пригод перетнули кордон. Сповнені радощів, веселі, хоч і виснажені, спустилися в долину до найближчого села по сей бік Карпат... Ми були першими галичанами, які прийшли на допомогу нашим братам по другій стороні Карпат. Після нас прийшли сотні й тисячі. На цю пору випало моє повне духовне становлення та змужніння» [7, с. 19–20,27].

На протипагу польській дійсності, сама наявність підкарпатської автономії, в якій галицькі українці від самого початку вбачали невеликий зародок їхніх мрій про українську державність і тому намагалися хоч деякою мірою докласти свої зусилля до її розбудови. «Події в Карпатській Україні, – згадував Д. Куп'як, – викликали захоплення серед усього українського народу, де б він не жив. Нарід вірив, що надходить новий період його історії. Зморений цілоденною тяжкою працею селянин вечором квапився до читальні чи кооперативи, аби почути найновіших вісток про наше Закарпаття. Уся волинська і галицька патріотична передова молодь готова була йти на Закарпаття, щоби зі зброєю в руках захищати кордони самостійної часточки української Землі» [8, с. 68].

Чехословацький уряд з підозрою ставився до нелегальних переходів кордону. Існують сотні свідчень очевидців, коли прикордонники заарештовували перебіжчиків і через деякий час або відразу повертали назад. Немаловажне значення мав і той факт, що кордон переходило чимало польських шпигунів та терористів, які вільно володіли українською мовою, нерідко маскувалися під українців.

Галицька молодь переходила кордон групами, нерідко наражаючись на небезпеку бути заарештованими і покараними. Протягом трьох тижнів в Бережанах проходив судовий процес над 28-ма українцями Львівщини, 16 з яких було засуджено на строки від 2 до 8 років тюремного ув'язнення [1, с. 234]. Необхідно додати, що особливо небезпечно було переходити кордон членам ОУН. У даному випадку строк значно збільшувався. В Галичині створювалися цілі групи членів ОУН, перед якими ставилося завдання вербувати добровольців і допомогти їм у переході через Карпати. Для того, щоб уникнути нових судових процесів, уряд

А. Волошина ще в листопаді 1938 р. видав відозву «Проти нерозважної еміграції», яку опублікували відразу всі українські газети [9]. Однак нелегальні переходи кордону не припинялися. Про такі випадки писав В. Гренджа-Донський: «Наражаються ці втікачі на небезпеку, бо чеська жандармерія переловлює і просто без нашого відома відсилає назад. Були і такі випадки, що передають їх полякам, а ті карають їх тяжко» [6, с. 80]. Багатьох галицьких українців затримували ще польські прикордонники. Отже, серед тих галичан, яким не вдалася спроба переходу кордону і, отже, вони потрапили до рук польської прокуратури, були дві категорії: затримані польськими прикордонниками і передані полякам чеською жандармерією.

Після створення Карпатської Січі багато галицьких перебіжчиків влилося в її ряди. Польська влада швидко відреагувала на це. В інструкції прокурора Апеляційного Суду читаємо: «На основі донесень, які я отримав від окружних прокуратур, можна сказати, що зросли випадки, в яких особи, затримані при спробі нелегального переходу кордону на терени Закарпатської Русі, що намагалися перейти кордон з ціллю вступу до «українського легіону», створеного на Закарпатській Русі... «Український легіон» потрібно віднести до воєнізованих організацій... Тому затриманих потрібно судити за законом про загальний військовий обов'язок як польських громадян, які без згоди польського уряду вступають до військових організацій» [4, ф. 205, оп. 1, спр. 1095, арк. 13].

Польські власті неодноразово зверталися до чехословацького уряду з нотами протесту, в яких вимагали вплинути на уряд Карпатської України, який на їхню думку, сприяв поширенню антипольської пропаганди. Хустська влада, як правило, це заперечувала. Однак, такі факти мали місце і вони ускладнювали і без того нелегке становище молодій автономній країні.

Політичні процеси, які відбувалися в Карпатській Україні, мали безпосередній вплив і на розвиток політичних подій у Галичині. «Несподіваний зрив українського народу на Закарпатті до самостійного життя та масові демонстрації на всіх теренах Західної України вивів з рівноваги варшавську кліку. Побоюючись, щоб клич волі, який нісся на хвилях етеру в широкий світ з княжого Ужгороду, не спричинив всеукраїнського зриву, поляки застосовують жорстокий терор супроти українського населення, який дорівнювався па-

цифікації 1930 року. Аби вдержати західноукраїнські терени під контролею, поляки стягнули поліційні відділи з корінної Польщі й провели масові арешти. Лише в другій половині 1938 р. кількість заарештованих українців сягала багатьох тисяч осіб. Багато з тих заарештованих вивозилося відразу ж до концентраційного табору в Березі Картузькій на неозначений час каторги.» [10, с. 69].

Практично в кожному з щоденних звітів коменданта Львівського воєводства читаємо повідомлення про нелегальні переходи на терени Карпатської України [4, ф. 205, оп. 1, спр. 498, арк. 8]. Аналіз документів дає підстави робити висновок, що найбільш частими такі переходи були в січні – на початку лютого 1939 р. Звичайно, не кожна спроба перейти кордон була успішною, але, незважаючи на те, що польська прикордонна служба вже була готова до подібного перебігу подій, багато українців з Галичини все ж потрапило за Карпати.

Щоб запобігти переходам кордону, в Галичині проводилися обшуки у громадян, які підозрювалися в агітації і допомозі перебіжчикам. Частіше вони давали негативні результати, але все одно до підозрілих застосовували попередній арешт. Так, у с. Великий Вилоч, що у повіті Сянок, з приводу підозри у допомозі втікачам було проведено 15 січня 1939 р. обшук чотирьох українців. І хоча обшук мав негативний результат, затриманих направлено в розпорядження прокурора в Сянок [5, ф. 3, оп. 1, спр. 9, арк. 160]. Такі акції проводились до середини березня 1939 р. У с. Нижня Тарнава 8 березня було затримано ІІ. Мочка і Л. Клима, які займалися вербуванням молоді до Карпатської Січі. Пізніше затримали ще 15 чоловік [5, ф. 3, оп. 1, спр. 449, арк. 35].

У Польщі була введена жорстока цензура на листування з Карпатською Україною. За листами нерідко встановлювали місцезнаходження і діяльність того чи іншого втікача до Закарпаття. Переглядалися всі листи, які направляли галичанам у Карпатську Україну, при цьому в тексті викреслювалися фрази, які мали найменший політичний підтекст.

Також польська влада не хотіла допустити розповсюдження на території Галичини карпатоукраїнської періодики. Але все ж галицькі українці уважно стежили за подіями на теренах Карпатської України. У першу чергу завдяки галицькій періодиці, інколи – завдяки листівкам і листам, які надходили звідти. Ще одним джерелом інформації про події в Карпатській Україні для галицьких

українців стали окремі невеликі за обсягом видання, присвячені історії і культурі Закарпаття, які почали масово з'являтися у Львові наприкінці 1938-го – на початку 1939 рр.

Проте, безперечно, найбільше занепокоєння польської влади викликали безперервні нелегальні переходи польсько-чеського кордону. Сьогодні важко встановити точну цифру перебіжчиків. Аналіз документів Апеляційного Суду лише одного Львівського воєводства показує, що в грудні 1938 р. польськими поліційними органами було встановлено імена 35-ти галичан, які втекли до Карпатської України, у січні 1939 р. – понад 80 [4, ф. 205, оп. 1, спр. 498, арк. 12–110]. А були ще випадки нелегальних переходів, які не фіксувалися. Остання спроба переходу кордону в звітах коменданта львівського воєводства датується 10 березня 1939 р. [5, ф. 3, оп. 1, спр. 499, арк. 50].

Цікаво, що судові процеси над перебіжчиками польсько-чеського кордону не припинялися після трагедії Карпатської України. Відлунням карпатоукраїнських подій стали нові арешти і судові процеси, які відбулися в Галичині. Наприкінці березня 1939 р. сталися арешти серед тих небагатьох січовиків, які після трагедії Карпатської України повернулися до Польщі. Судовим процесам передувало довготривале розслідування. Щодо арештантів застосовувалися три види покарання: ув'язнення, втрата громадянських прав, поліційний нагляд [3, ф. 205, оп. 1, спр. 499, арк. 8]. Ув'язнювали, як правило, на строк від півроку до восьми. Серед вироків зустрічаються такі: агітація за перехід кордону, надання допомоги при переході кордону, спроби переходу кордону, нелегальне перебування на території Карпатської України [4, ф. 205, оп. 1, спр. 499, арк. 2].

Галичани взяли посильну участь в обороні Карпатської України. В боях загинули або були закатовані сотні галичан. Полковник М. Колодзінський, галичанин за походженням і один з визначних теоретиків військового мистецтва в Європі, одним з перших з'явився на Закарпатті і був включений до військового штабу Карпатської Січі. Цей «мозок Січі», за висловом Греджа-Донського, виконував обов'язки останнього начальника штабу. Він відмовився прийняти угорській ультиматум про припинення боротьби: «у словнику українського націоналіста нема слова «капітулювати». Саме М. Колодзінський (полковник Гузар) є найбільш легендарною постаттю на цьому відтинку історії Закарпаття [11, с. 955–957]. В одній зі своїх праць М. Колодзінський

дійшов висновку, що «коли вже нема розумного виходу з тяжкого положення, то треба вміти вмерти по-геройськи, щоб така смерть була джерелом для молодих поколінь» [12, с. 28]. Події 1939 р. на Закарпатті довели, що це були не просто слова. Свою «воєнну доктрину» М. Колодзінський називав націоналістичною, бо в «Україні не може бути нічого ненаціоналістичного. Така доктрина дасть тверді моральні й політичні підстави для української армії» [12]. У 1938 р. М. Колодзінський завершив роботу над своєю працею «Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття». Автор доводив, що після підписання радянсько-чехословацького договору до Закарпаття прикута особлива увага політичних і військових кіл світу. Даний регіон становить певний інтерес для стратегічної оборони всієї України. М. Колодзінський зауважив; «Під оглядом стратегічним Закарпаття було б неоцінним для оборонної системи української держави... Сильно уфортифіковані Карпати зможуть здержати ворожий наступ зарівно з полудня як і з заходу. В цьому випадку має для нас неоціненне значення Лемківщина. З неї ми вічно будемо загрозувати полудневій Польщі. Ніякий поляк не відважиться перейти на схід від Висли, якщо поперед не буде здобутою Лемківщина, сполучена фортифікаційною системою з Перемишлем і Львовом» [11, с. 28–29]. З великої кількості емігрантів Карпатської України саме про полковника Гузара в очевидців збереглися найкращі спогади. «Його висока постать була завжди мені імпонуючою, – писав В. Гренджа-Донський, – тепер просто його обожую. Хоч він і ходить у цивільному одязі, зразу видно, що вояк... Палає ненавистю проти ворогів, його спокійне, зрівноважене обличчя є виразом хороброї душі, ті тверді риси віддзеркалюють безмежну, незастрашиму відвагу...» [6, с. 187–188].

Одночасно з М. Колодзінським на Закарпаття прибув український політичний і військовий діяч Зенон Коссак. Він пройшов шлях від члена Проводу Спілки Української Націоналістичної Молоді (1928), члена ОУН (1929), референта Крайової Екзекутиви ОУН на західноукраїнських землях (1929) до заступника бойового референта Р. Шухевича (1930). Організована ним бойова група УВО в Дрогобичі організувала цілу низку терористичних актів проти окремих представників польських властей у Бориславі, Трускавці, Городенці (1931–1932). Немаловажний і той факт, що З. Коссак у червні-вересні 1938 р. брав участь у розробці плану

втечі С. Бандери з в'язниці у Вронках, внаслідок чого був заарештований і перебував під слідством до кінця листопада 1938 р. [13].

В Карпатську Україну З. Коссак прибув у грудні 1938 р. і діяв під псевдонімом «Тарнавський». В Карпатській Січі йому було присвоєно звання поручика. Протягом всього існування Карпатської України З. Коссак очолював субреферат ідеології у відділі преси і пропаганди, проводив безпосередню військову підготовку в Карпатській Січі. Саме з ініціативи З. Коссака 19 лютого 1939 р. в Хусті було проведено II Січовий з'їзд.

У щоденнику В. Гренджі-Донського, особливо в його другій частині «Під чоботом окупанта», міститься безліч доказів того, що галичани повністю розділили зі своїми закарпатськими братами всі страждання і муки. Письменник і редактор «Нової свободи» одержував факти від своїх товаришів по табору, які приходили дещо пізніше за нього, а також багато цікавого дізнався і від угорських гонведів, які часто любили похизуватися своїми «подвигами».

Спершу угорці розстрілювали всіх січовиків без вибору, а через деякий час формували окремі групи з галичан і передавали останніх полякам. Так, 21 квітня 1939 р. вони «відправили до концентраційного табору групу галичан до Польщі – близько 60 людей. На границі в Ужку передали полякам. Поляки цих нещасників ще на очах мадярських вояків почали масакрувати і вели під один беріг, де вже ждали їх польські кулемети..» [6, с. 270–271]. Галичан відвели на півтора кілометра далі в ліс, яким проходила фронтова боева лінія за світової війни. Тут їх розіп'яли на деревах. Поперш поприв'язували їм руки заржавілим дротом, що знайшли в старій фронтовій лінії, відтак розіп'яті руки й ноги поприбивали залізними скобами та великими цвяхами, що ними прибивають рейки на залізницях. Над розіп'ятими, але ще живими героями почали поляки і мадяри знущатись, плюючи їм у вічі та б'ючи рушницями» [6, с. 314–315].

Особливо жохливими постають свідчення про розстріл січовиків у 1939 р., коли захисники Карпатської України набули статусу полонених. Одним із місць наймасовіших розстрілів січовиків можемо назвати Верецький перевал. Свідки тих трагічних подій доводять, що масові розстріли проводили як угорські, так і польські військові [14, с. 159–164]. Так, один із очевидців Ф. Голянич вказував, що після передачі угорцями сотні полонених січовиків (переважно галичан) польським військовим вже наступного дня вони

були розстріляні [14, с. 161–162]. Сотні і сотні тіл захисників Карпатської України знаходили і в інших місцях [14, с. 162–164].

Після падіння Карпатської України по всій Галичині проходили жалобні богослужіння. 18 березня у Соборі Святого Юра у Львові відбувся молебень за загиблими січовиками, на якому були присутні близько 400 чоловік. Після закінчення відбувся мітинг під гаслами «Геть з мадярами!», «Геть з поляками!». Демонстрантів розігнала поліція [4, ф. 205, оп. 1, спр. 499, арк. 89]. Про ці заходи повідомляв у своєму звіті окружний прокурор Станіслава від 18 квітня 1939 р. [4, ф. 205, оп. 1, спр. 879, арк. 177].

25 березня львівські газети опублікували спільну заяву провідних легальних українських партій Галичини під назвою «Українці», в якій, між іншим, сказано; «Майже всю державну територію Карпатської України зайняла Мадярщина... Оперта лише на власні сили Карпатська Україна не могла держатися під збройним напором мадярських військ... Зрозумілий біль, що огортає нас сьогодні... Не час на біль зневіру... Нехай у гарті духа і моральній силі Української Нації кується її доля» [9].

Українці Галичини з великим ентузіазмом зустріли звістку про надання Закарпаттю автономних прав, а згодом проголошення незалежної Карпато-Української держави. Підтримка національно-визвольних змагань закарпатських українців вилася у численні демонстрації та акції протесту проти експансіоністських планів Польщі й Угорщини. Демонстрації, які відбулися у Львові, Буську та інших містах Галичини, були ініційовані як ОУН, так і легальними партіями Галичини, зокрема УНДО. Підтримала Карпатську Україну греко-католицька церква Галичини в особі митрополита Андрія Щептицького. Галичани значною мірою спричинилися організації різноманітної фінансової та моральної підтримки, забезпечення Карпатської України потрібними фахівцями. Починаючи з жовтня 1938 р., почалися масові нелегальні переходи польсько-чеського кордону юнаками і дівчатами Галичини в Карпатську Україну. Переходячи кордон, галицькі українці піддавалися великій небезпеці: їх могли затримати польські прикордонники або повернути назад чехословацькі. У будь-якому випадку галицька молодь опинялася перед польським судом.

Переважна більшість галицьких українців активно включилися в розбудову Карпатської України, вступали до лав Карпатської Січі. Нелегальні переходи кордону тривали аж до початку березня 1939 р., а судові процеси в Польщі над перебіжчиками мали

місце протягом квітня-червня. Нелегальні переходи українцями Східної Галичини польсько-чеського кордону в 1938-1939 рр. свідчили про їхню солідарність з національно-визвольною боротьбою закарпатців. Вони щиро вірили, що в Закарпатті починається процес побудови Великої Соборної України, і незабаром Східна Галичина стане її складовою частиною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вегеш М. Історія і політика / М. Вегеш // Зб.пр. У 4 т. – Т. 2 – Ужгород, 2005. – 234 с.
2. Закарпаття в етнополітичному вимірі. – К.: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – 683 с.
3. Організація Українських Націоналістів (1929–1954). – Вінніпег, 1955.
4. Центральний державний історичний архів у Львові.
5. Державний архів Закарпатської області.
6. Гренджа-Донський В. Щоденник/В. Гренджа-Донський //Твори.– Т. VIII. – Вашингтон, 1987.
7. Стебельський І. Шляхами молодості й боротьби. Спогади. Статті. Листування / І. Стебельський. – К.: Смолоскип, 1999.
8. Куп'як Д. Спогади не розстріляного / Д. Куп'як. – Торонто-Нью-Йорк, 1991.
9. Волошин А. До всіх громадян Карпатської України//А. Волошин // [електронний ресурс]. Режим доступу: litopys.org.ua/volosh/volosh42.htm
10. Шандор В. Спомини. – Т. 2. Карпатська Україна. 1939–1945 / В. Шандор. – Ужгород: МПП Гражда, 2000.
11. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській країні / М. Вегеш // Визвольний шлях. – Кн. 8. – 1993. – С. 113–121.
12. Колодзінський М. Українська воєнна доктрина / М.Колодзінський. – Т. 1. – Торонто, 1957.
13. Пирович В. Діяльність Зенона Коссака-Тарнавського в Карпатській Україні / В. Пирович // Карпатика. – Вип. 7. – Ужгород, 2001. – С. 242–252.
14. Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. – Ужгород: Карпати, 2002.

Марчук В. Украинцы Галичины в борьбе за Карпатскую Украину.

Украинцы Галичины активно включились в перестройку Карпатской Украины, вступали в ряды Карпатской Сечи. Нелегальные переходы украинцами Восточной Галичины польско-чешской границы в 1938–1939 гг. свидетельствовали об их солидарности с национально-освободительной борьбой закарпатцев, верой в то, что в Закарпатье начинается процесс построения соборной Украины, и вскоре Галичина станет ее составной частью.

Ключевые слова: Карпатская Украина, Галичина, галицкие украинцы, национально-освободительная борьба.

Marchuk Vasyi. Ukrainians of Galychyna in a fight for Carpathian Ukraine.

Ukrainians of Galychyna actively joined in developing of Carpathian Ukraine and entered into the rows of Carpathian Sich. Illegal transitions of Polish-Czech border by Ukrainians of East Galychyna in 1938-1939 was testified to their solidarity with the national liberation fight of Zakarpattya, by a faith in that the process of construction of Large United Ukraine begins in Zakarpattya, and soon Galychyna will become a part of it.

Key words: Carpathian Ukraine, Galychyna, national liberation fight.